

Föreningen Gamla Carlsrona

Medlemsblad

Ritad av Sten Ljungerantz

Kaulskroniten
2:2023

Besök oss gärna på Facebook!

Föreningen Gamla Carlsclrona

Organisationsnummer 835000-3482

Bankgiro 387-1068

Swish 123 287 39 41

Kaulskroniten, medlemsblad för Föreningen Gamla Carlsclrona,

Nr 2, 2023, 38:e årgången. Upplaga 2.300 ex. ISSN 0430-8433

Föreningen Gamla Carlsclrona, Alamedan 11 A, 371 31 Karlskrona.

Telefon: 0455-10190 (även telefonsvarare).

E-postadress: info@fgc.nu

Taltidning? Kaulskroniten finns inläst som taltidning. Kontakta kansliet!

Hemsida: www.fgc.nu. Facebooksida: **Föreningen Gamla Carlsclrona**

Redaktör: Sten A. Petersson, telefon: 0455-33 94 27.

Vice redaktör Katarina Möller, telefon 0455-821 47.

E-post: katarina.moller@gmail.com

Layout: JIMLOS AB, Lars-Olov Stenborg, info@jimlos.se

För uppgifter i medlemsbladet ansvarar respektive författare.

Föreningslokalen på Alamedan 11 A är öppen **första måndagen klockan 13.00-17.00 och tredje lördagen 11.00-14.00** under månaderna **oktober t o m maj** samt efter överenskommelse. (Se även sidan 39 i detta nummer).

Redaktörernas spalt

Gamla Lasarettet vid Tullen (=Tullskolan). Sundet mellan Vämö och Pantarholmen har ännu inte fyllts med muddermassor och Tullparken skapats. Järnvägsbanken till höger är lagd förbi Pantarholmen, längs Landbron, på sin väg in till Trossö. Snart skulle det fyllas ut mera och Sunnavägen byggas intill banken. Stadens första infart går på bilden ännu framför Lasarettet, men en ny har byggts över Vämö, med tillkomsten av Walhallavägen och Polhemsgatan, fram till Tullholmen, Pantarholmen och Landbron, Stadsporten och Trossö. Bilden är hämtad ur Stadsbudskårens häfte 23 och cirka 120 år gammalt.

Välkommen till 38:e årgångens andra nummer där jag Sten frågar mig själv finns det något jag inte skrivit om hitintills?

Först ett litet meddelande, eller rent ut sagt, **”nu gaur det ente längre”!** Kroppen och framför allt synen säger sitt. Jag stannar tills vidare kvar så länge jag kan, men från och med nu, som vice redaktör. Det känns bittert att behöva dra ned, då 21 april en känd TV-profil ringde, och verkligen berömde min ”journalistik”. Han hade ingen annan anknytning till Karlskrona, än att hans hustru bott här till nio års ålder, och genom hennes släkt hade Kaulskroniten nått honom. Vid besök upplevde han staden och historien som om han varit här förut. Jag önskar att min äldste son som är lärare i journalistik, på universitetsnivå, hört det samtalet liksom jag beklagar att tillfället aldrig kom, att få berätta detta för mångåriga vännen, författaren, journalisten och Karlskronaprofilen Åsa Håkanson som gick bort 5 maj.

Åsa, liksom föräldrarna, var hängivna medlemmar i föreningen och skänkte konst- och minnesföremål till oss. Åsa Håkanson medverkade flertal gånger i medlemsbladet och skrev en årsbok tillsammans med sin lillasyster om Verkö. Hon är för övrigt den enda jag låtit få ett helt medlemsblad (nr 2–1997) till sin berättelse om farfadern Alfred Håkansson (1866–1952), familjen och företaget. På den tiden tillät styrelsen mig att bestämma totalt över innehållet! Men 29/6 då vi var nästan färdiga kom budet att min mentor, föreningens ene grundare, den betydelsefulle konstnären och medlemmen i styrelsen, Erik Langemark (1915–1997) avlidit. Med lysande skicklighet formade Åsa om berättelsen, så att jag fick förstasidan ledig, till att minnas vännen Erik utan att det märktes i slutresultatet. Därför skriver jag några ord...

...till minnet av Åsa Håkanson
(f. 23 nov. 1934 – d. 5 maj 2023).

Åsa med sin familj på ett foto från fadern Svens fyrtioårsdag ur Åsas berättelse "Min farfar hette Alfred Håkansson" i Kaulskroniten nr 2:1997.

Mellan makarna Märta och Sven Håkansson står lillasyster Barbro. Bakom henne, med flätat hår står Åsa och storasystemen Kajsa-Lena.

Mitt första möte med Åsa var i Håkanssons Livs som senare blev Håkanssons Färg. Flickorna var ofta behjälpliga i affären. Jag var 16 år då vi flyttade från Kungsbron till Skomakaregatan så de söta flickorna undgick mig inte. Den underfundiga blicken Åsa, på kortet, ger fotografen, fick jag också då jag var inne och handlade. Då min mamma var nästan döv var det oftast jag som skötte familjens inköp.

I princip skriver jag aldrig om politik men det måste nämnas att Åsa var känd som en orädd kämpe för jämställdhet och socialism. Stora delar av livet ägnade hon journalistiken, både som anställd vid olika tidningar och som frilansskribent. Hon har gett ut ett antal fackskrifter, men även politik i diktform, i boken "Rödögd". I uppföljaren "Nödår för rödögda" kritiserar hon den socialdemokrati hon som feminist i Socialdemokratiska kvinnoförbundet levtt nära. Hennes syn på att partiet tappar en del av sin ideologi och sviker sina rötter, var också något vi ofta diskuterade då vi möttes, liksom kärleken till staden och allt vi ansåg gå snett. Åsa var, vilket inte är lika känt, en livsnjutare som tillsammans med maken tillbringade fritiden i det egna huset i Spanien.

Åsa, du var en god vän och jag kommer att sakna Dig, och våra pratstunder mycket. Farväl och tack för att Du fanns.

En doft av Karlskrona.

TV-profilen som nämndes ovan insåg vilken unik stad Karlskrona är, precis som jag själv gjorde, då jag en sen sommarnatt på sextioalet kom hem från Malmö där jag levde ett decennium. Jag steg ur min lilla Austin A 35 på Skomakaregatan, där föräldrarna bodde, och drog förundrad in luften. Här doftade ju sommarnatt, skog och hav, mitt inne bland hyreshusen. Jag har alltid älskat min barndomsstad, men detta med doften hade jag varit "hemmablind" för, under uppväxten.

Noteras att jag i minnesordet ovan skrev: "i princip skriver jag aldrig om politik...". Detta är kutym i bladet och styrelsearbetet för att undvika käbbel. Gäller naturligtvis inte material av ena eller andra riktningen som sänds in och har historiskt värde.

Seriefiguren Hagbard ritad av Chris Browne har några visdomsord om detta.

Frågan var vad börjar jag med nu då? Naturligtvis något som har med **havets vattennivå** att göra. Vi lever på öar och utfyllningar i havet och är i högsta grad beroende av denna.

Visste du att Blekinges kust räknas bland de tio mest hotade, och för klimatförändringar utsatta, i hela Sverige. Sedan SMHI började göra mätningar har normalvattennivån höjts med 25 cm. Den mätstationen ligger vid Kungsholms Fort, på andra sidan Aspösund, i mitt älskade sydöstra hörn av landet.

*Kungsholmen, fortet som än i dag är bemannat. Denna bild har min mor gjort noteringen 24/7 1923 på, alltså för **100 år sedan** vilket föranleder mig att visa det här. Bilden visar till vänster den unika lilla hamnen som har ett fantastiskt eko. Viskar man så lågt man kan hörs det tydligt över till en person på andra sidan*

Man kämpar för att försöka rädda vår planet, samtidigt som krig och elände pågår, och fördärvar mångdubbelt mer än vad våra tafatta försök kan hjälpa åstadkommer.

Får jag bjuda på ett otäckt skämt som säger mycket om situationen. Två planeter som inte passerat varandra på ett tag, möttes i rymden, och följande samtal utspann sig: ”Det var väldigt vad Du ser sjuk ut vad har hänt med dig”? ”Åh jag har drabbats av Homo Sapiens!” ”Men käre vän, det är en förfärlig åkomma, men jag kan trösta Dig med att den blir Du snart av med!”

Infartsleden

I lokalpressen förekommer skrivelser om att stadens tillfart, än en gång, skall byggas om. In- respektive utfart har sedan stadens grundande 1680 varit det stora problemet, men det unika läget på skärgårdens öar, är också stadens största tillgång. Infartsleden skall omgestaltas till stadsgata med trädalléer. Eftersom påldäcket, under Österleden, redan uppnått sin tekniska livslängd skall det tas bort. Vattenytan i den delen av hamnen, där ”**Tallebryggan**” en gång låg, blir något större (se bildskissen på nästa sida). Havet står därmed, i första rondon mot staden, som en återerövrare! Byggstarten är planerad till 2024.

Bild av skärgårdsbåten ”Viking” vid Tallebryggan. Kortet är från 1940-talet. Bryggans namn kommer av att färjan till ”Tallet” eller ”Skogsparken” på Vämö angjorde här. I bakgrunden, till vänster i bilden, skymtar Pantarholmen.

Man skriver att den nya entrén till staden skall läggas på fast mark. Vägen skall flyttas mer åt väster, intill järnvägen, som även den är byggd på utfyllnad från Blå port fram till Brohålan. För 150 år sedan sluttade Pantarholmens bebyggelse direkt ned i havet här.

Man skriver om att bygga en ny gång- och cykeltunnel under **Pottholmskanalen**. Jag undrar nu, om det sedan generationer invanda namnet **Brohålan**, skall försvinna?

På östra Pottholmen, norr om stationen där terminaler och magasin ligger, planeras tre nya byggnader. Då borde man, enligt min mening, i första hand bygga ett större parkeringshus för de till staden besökande fordonen här. Kostnaden för projektet beräknas till flera hundra miljoner. Hoppas nu att man inte kastar dessa pengar i sjön!

Det fanns beslut på att genomföra nästa generations bomässa, Exop25. Men så kom politiken in igen och eftersom det blev maktskifte i Karlskrona så handlade en av de första presskonferenserna om att ”Expo Karlskrona – ställer om”. 2025 skulle ett program med presentation av den nya stadsdelen **Pottholmen** vara klart. I planen skulle bland annat broar förbinda Dragsö med Långö och ge ett helt underbart promenadstråk längs vattnet. Det skulle vara en verklig framtidsinvestering. Du kan läsa mer om omställningen på www.expokarlskrona.se

Framtiden som Karlskrona kommun skissar den.

Märk den planerade lilla intaget mitt i bilden, där havet åter får skvalpa fritt.

Läckert och inbjudande men hur blir verkligheten?

Märk även närmast till höger hur Brohålan skall ersättas av en större kanal som man tydligen vill kalla Pottholmskanalen.

Vad händer mer i staun?

Jag vet efter mina 38 år, som redaktör för Kaulskroniten, att våra medlemmar på annan ort samt äldre, mindre rörliga personer, uppskattar att jag nämner något om detta.

Karlskronas nya ”Logga”

Den nyutträdde näringslivschefen Mats Barvesten har introducerat en ny logotyp för att Karlskrona skall ”Synas utåt” när man marknadsför sig. Logotypen har en ”lite speciell avstavning” och pricken under bokstaven a i slutet ska enligt Barvesten symbolisera Trossö.

Jag vill inte ens kommentera den med andra ord än min personliga åsikt ”kör ner den i Pott-holmskanalen!”

Kulturhuset! Under sexton år har planer på ett nytt Kulturhus tagits fram för ett stilfullt sådant på Stortorget. Rivningen av det gamla posthuset som blev vårdcentral har börjat – inifrån. Nu skrinläggs planerna och föreslås bygga en enklare byggnad någon annanstans. Hur många miljoner har det lagts ner på ritningar, arvoden, arkitekttävling, planering och allt runtomkring, det berättas inte. Kommer det att bli en ny ”långbänk” under 16 år till? Varför opponerar inte skattebetalarna sig? Det blir ju ändå vi som till sist betalar kalaset.

Har någon politiker tänkt i mina banor och sett de idéer jag framlagt tidigare, eller läser ingen av dem Kaulskroniten längre?

Kajerna längs hamnen rasar vilket jag nämnt tidigare. Jag vill nu bara berätta att den beräknade kostnaden för en tillfällig plats för Aspöfärjan, och reparation av den gamla rampen, blir nästan fem miljoner. Den tillfälliga platsen blev intill nuvarande färjeläget och reparationsarbetet började 22/5. Det är ju inget nytt att havet ständigt angriper stadens kajer. Hur många gånger har inte Borgmästarekajen och Fisktorget fått pålas om?

Arbeter pågår 1984 vid Borgmästarekajen. Foto Sten A. Petersson.

Boverket skall lämna Sparrekasernen och liksom Länstyret, Handelsbanken med flera redan gjort, flytta till det nya "inneområdet" vid infarten. Boverket hamnar på kajen framför det tomma fängelset. Att laga den delen av kajen, så där går att bygga, kommer att kosta närmare 100 miljoner kronor!

Vad byggmästaren Jan Andersson, som planerar uppföra ett bostadshus på tomten längst ner på norra Smedjegatan anser, det förtäljer inte historien. I dag finns där bara ett stort gapande hål och det enda kvarstående magasinet. Någon lysande havsutsikt blir det inte.

Enligt Trossö fastigheters förvaltare, Gustav Samuelsson, står den byggnationen med 50 planerade lägenheter i fortsatt vänteläge.

Klipp ur artikel i tidningen Sydöstran 10 mars 2023. Här pågår arbetet febrilt med tomten framför gamla fängelset "Vita briggen". Intill ligger nybyggda kontorshuset för Brinova Dynacom. Bakom grävmaskinen skimtar taket på magasinet som räddades, till stor del av ihärdigt arbete av tidigare ordf. Rolf Andersson, och kanske något genom mina

kommentarer i bladet. 2025 beräknas Boverkets byggnad stå klar här. Foton, detta och nedanstående, Mattias Mattisson Sydöstran.

Någon bygglovsansökan är inte inlämnad av Trossö fastigheter även om detaljplanen sedan 2017 godkänner ett fyra våningshus på tomten. Enligt Pär Ridderby, Karlskrona kommuns bygglovschef, anser fastighetsägaren att marknadsläget inte är gynnsamt just nu. Nu kräver kommunen att **gropen** fylls igen.

"Gropen" med byggarbetsplatsen vid Norra Smedjegatan. Till höger det kvarstående magasinet till vänster fängelset. Mitt i bilden, och den tänkta utsikten, uppför Brinova sin fastighet medan Skanska kommer att bygga bredvid. En gång, vilket jag tidigare berättat om, fanns kritpipsfabriken här.

Vårdcentral på Trossö planeras fortfarande att uppföras på Kungsplan, eller snarare i Neptuni träsk, den utfyllda havsviken vid det sjunkande badhuset. (Se bild i föregående nummer, sida 17, hur havet gick in här). Herrar och damer politiker, låt mig än en gång, komma med ett tips. När nu Boverket lämnar Sparrekasernen vore inte den platsen idealisk? Parkerig på gården och ingång direkt i markplan lämplig för såväl rullstol som elfordon och rullatorer. Buss nummer ett stannar också på Drottninggatan utanför. Tomtmarken är plan mot kaserngården. Jag har själv upplevt krånglet att stiga ut i backe (som nuvarande lokal på Fortifikationsgatan), lyfta ut rullatorn ur bilen och klara sig in. Nyligen skaffade jag mig en s.k. promenadscooter men tillgängligheten i backen är ändå jobbig.

Enligt mig vore Sparre ett idealläge för Trossö Vårdcentral. Tänk efter och hör om möjligheterna **Nu!** Men det skall väl först dras i den bekanta långbänken och sedan byggplaneras för sjukvårdsändamål. Låt mig då påpeka att **Sparrekasernen uppfördes som marint sjukhus** men förstördes i den stora stadsbranden 1790.

Vämöparken skall utvecklas. Dansbanan skall byggas om till en evenemangscen. Min undran är om någonsin någonting från Rotundan, kommer hit från Gräsvik, vilket utlovades?

I slutet av Mars hörde jag på TV, och läste i dagspressen, att kondomanvändning blivit inne bland ungdomen. Finns inte den gamla automaten, som fanns på dansrotundans herrtoalett, bevarad någonstans. I så fall kunde ju den putsas upp och hängas vid dansbanan så hade det blivit **någonting från Rotundan.**

Kaffestugan i Vämöparken, den hette senast Krutvikens café och kök, har slagit igen och man har inte kunnat köpa en kopp kaffe och våffla i parken på hela sommaren.

Riksbankshuset (se bilder i nr. 2-2022 sida 23) renoveras och byggs om. De övre våningarna skall göras om till 15 lägenheter på mellan 60 och 100 kvadratmeter yta. Lyxigt men billigt blir det nog inte att bo vid krönet på ”Coopmans backe”. (Se visan sid. 42-43 nr 1: 2023).

På de övre planen har förutom riksbanken funnits bostäder för tjänstemännen. Huset byggdes 1903–1904 för banken, därför namnet, nu blir det bara Ronnebygatan 40. Arkitekt var Fredrik Olaus Lindström (1847–1919). Han ritade även Sparbankshuset, Ronnebygatan 49, som uppfördes 1911–1914. Riksbanken lade ner sitt kontor i Karlskrona 1984.

Det nybyggda riksbankshuset fotograferat av C A Månsson. Över entrén kan man läsa ”: Byggt af Sveriges Riksbank 1903-1904”.

Byggnaden har haft en hel del betydelse i mitt eget liv. Här låg Kungliga Telegrafverket (senare Televerket) där min faster var rikstelefonist tillsammans med bland andra Alice ”Babs” Nilssons mamma. Här låg Posten fram tills man år 1942 byggde på Stortorget. Jag minns när min pappa, som låg inkallad uppe vid finska gränsen under krigsåren, skickade paket som jag tillsammans med mamma hämtade här. Han hade plockat björnbär och fyllt en tjock kartong som slagits in i flera varv gråpapper. Det hade ändå runnit igenom. Mamma skämades alldeles förskräckligt då vi fick ut det kladdiga paketet. Några decennier senare låg det en liten lunchrestaurang, med sommaruteservering på en större altan, en trappa upp mot Hoglands park. Den drevs ett slag av min moster. Men mest av allt minns jag den dagen då jag tvangs företa en promenad, med portfölj, fylld med sparbankens hela dagkassa hit.

Sparbankens två vaktmästare utförde normalt detta tillsammans dagligen. Jag sommarvikarierade på banken, då förste vaktmästaren Svensson, plötsligt avled. En nervös direktör Tordsson skickade då mig ensam med dagskassan. Jag var stolt över förtroendet. Frestelsen fanns aldrig, men nog fantiserade jag lite om detta, på kvällen när jag gick till sängs. Det var många miljoner i kassan den dagen. Jag fick mycket beröm av bankpersonalen. Varför jag berättade detta minne? Skryt? Naturligtvis bara för att visa, att jag kunde knyta två kända centrumfastigheter med samma byggmästare, till detta avsnitt.

I vykortets mitt det stora huset, på vars fasad mot Ronnebygatan man kan läsa,: ”Sparbanken i Karlskrona”. Fastigheten till höger bär texten: ”Bankaktiebolaget Södra Sverige”. Det byggdes efter branden 1909. Vi äldre kallar fortfarande denna korsning mellan Ronneby-Rådhus- och Landbrogatorna för ”Krooks hörna”.

Ronnebygatan var en av de första gatorna att få kullerstenen utbytt mot huggen gatsten. (Se nedan under rubrik "Kattskallarnas stad").

Många är de kaulskroniter som gått här på stadens huvudgata. Här, i festtåget på barnens dag, 4/9 1938, är det själve Rosenbom som leder Flottans musikkår förbi Riksbankshuset. Jag var självklart med i barnvagn eftersom bilden togs av min mamma Ebba Petersson född Mehrén.

Som syns på gatuskyltarna passerar Rosenbom just "krönet på Coopmans backe" som Martin Okmark sjöng om. Visan fanns i helhet i förra numret på sidorna 42-43.

Nyhet för det unga Karlskrona!

MUI det vill säga motorintresserad ungdom får en motorgård på Gullbernavägen 23. Det är organisationen "Fryshuset" som står bakom. Anledningen är det ökade intresset för A-traktorer och mopedbilar under senare år. Trevligt och mitt grattis till er unga motorintresserade men glöm inte att man också kan ha intresse för sin hembygd. Tänk på att Föreningen Gamla Carlskrona naturligtvis är öppen även för ungdomen. Som medlem stöder du oss och ditt arv som kaulskronit.

Går Ålamördaren igen?

Senare årtiondet har jag rapporterat om **gamla original** och udda personligheter i Karlskrona under 1900-talet. Då berättade jag bland andra om "Ålamördaren" på Björkholmen. Döm om min förvåning då nyheten kom 21 januari att landets statssekreterare, P.M. Nilsson, dömts för tjuvfiske av ål, vid Bollöarna mellan Aspö och Hasslö, något han försökte **slingra** sig ur genom att ljuga, fast han togs på bar gärning. Att ljuga för "farbror blå" straffade sig, det blev hans fall, och han bötfälldes och lämnade sitt uppdrag i regeringen. Nu förbjuds ålfiske helt under, perioden då blankålen passerar genom Öresund, på sin långa vandring.

P M Nilsson och ålen. Foto Anders Wiklund / TT.

Kanske tarvar ordet blankål sin förklaring. Här kommer en liten ordlista på allt vad jag kan om ålar. ”All of me”, om jag skall vitsa till det:

glasål = genomskinliga ålbecisar

blank ål eller tenål = vandringsål

stjåling = ål i övergångstadiet till vandringsål

gulål eller vesål = ej könsmogen hanne, förekommer i skärgården

huvudpöl = svart ål med ett märkbart stort huvud.

Ålens färg och utseende kan skilja beroende på havsbottens beskaffenhet. Ålen har mörk, svartaktig färg mot sten- eller blåstångsbotten, gul eller brunaktig mot sjögräs, nate- och bandstångsbotten.

Rökt ål är läckerheten nummer ett på julbordet anser jag. Men det är väl ”rökt”, i dubbel bemärkelse nu, att få tag i någon! Från då jag var liten minns jag lyktorerna från småbåtar med folk som ”huttade” ål, i höstens så kallade ”ålamörker”, på Borgmästarefjärden. Ganska oaptitligt med tanke på att ett av stadens många toalettavlopp mynnade ut i fjärden.

Ett annat original jag skrev om i nummer 1:2022 var ”Blinde Anton”, som dök upp och sjöng om sin eländiga tillvaro, på lövmarknaden i Karlskrona och andra marknader. Anton tog sig också fram mellan stendistrikten i länet och sjöng sin vemodiga visa till dragspel. Han var född i Kuggeboda 1863 som Anton Svensson. Han hade fått arbete som stenhuggare på Bornholm och där mist synen vid en sprängning. Jag återgav då hela visan, men nu, i samband med att jag forskar om Östra Härads historia, har jag tagit reda på reda på vem som skrev den åt honom. Det skall jag här, under vad jag tycker är en fyndig rubrik, skriva en liten berättelse om, vars källa jag hittat i Blekingeboken 1938.

Stenbjörnens folk

Blir detta en berättelse om något forntida monster i stil med grottbjörnen? Naturligtvis är det inte fallet. Med stenbjörnens folk avser jag de fattiga stenarbetarna på direktören, tillika konsuln, Franz Julius Herrman Wolffs stenhuggeri på Tjurkö. Under mycket svåra levnads- och arbetsförhållande kämpade dessa män för att borra hål i granitberget, för att med krut spränga loss granitblocken som stenhuggarna knackade fram gatsten ur. Varje sten fordrade ett slitsamt farligt hantverk, som vid skiftet 1900, betalades med ett öre stenen. Wolff hade på 1850-talet kommit till Blekinge för att undersöka granitbergets beskaffenhet. Han visste att det fanns ett omätligt behov av byggnads- och gatsten hemma i Preussen. Båtarna till Tyskland gick intensivt och lastning pågicks ständigt vardagar som helgdagar. Det sägs att stenhuggarna var så trötta på detta lastande, att de sprang och gömde sig, då det blev fråga om lasta skeppen.

När jag lyfter blicken till fönstret vilket jag sitter och skriver vid, ser jag rakt över Aspö sund, till platsen där stenen förr skeppades ut och tänker på de arma människorna.

Stenbjörnen då vad är nu det? Stenbjörn kallades den kraftiga vagn som körde stenblocken från brottsplatserna till bearbetningsstället. Eftersom min titel är sådan vill jag visa några bilder på arbetet **men** – det finns ett stort men, något jag vill ta med för att slippa anmärkningar. På just Tjurkö lät den driftige Wolff, efter en tid, anlägga en räls från de större stenbrotten till bearbetningen och till lastbryggan vid Herrgårdsviken. Egentligen skulle avsnittet kallas ”barrarnas folk”, då vagnen på rälsen kallades ”**Barre**”.

***Till vänster:** Stenbjörnen är här på väg till stenbrottet. **Till höger:** Vid stenbrottet dras bakvagnen undan för att den tunga lastningen skall underlättas.*

Ovan: De utkilade stenblocken lastas på stenbjörnen.

Till höger: Bakvagnen rullas åter fram till den lastade stonbjörnen. En kraftig kätting fästes vid vagnaxeln.

Wolff hade planerat ett litet lokomotiv för att dra barrarna men insåg snart att han kunde få kontrakt med fångvårdsstyrelsen, och använda sig av fångarna i **Kronoarbetaškåren**, som bekant fanns på Tjurkö. Det blev ett inslag i straffarbetet för fångarna att dra rallen. Kontraktet slöts 1872. Fånganstalten lades ner 1894.

Stenbrytningen var inte först med Wolff på Tjurkö. Fortifikationslöjtnanten Erasmus Gabriel Henschen berättar 1876 om att gråsten till dockbyggen inne på örlogsvarvet, fästningstornet God natt och naturligtvis Kungsholms fort, som ligger strax utanför Tjurkös sydvästra udde Finskan, bröts på ön.

Då konsul Wolff avled 1886 (han avled i Berlin) var brytningen i ett expansivt läge och pågick över hela norra delen av ön. Men förändringen låg i luften. I Karlshamnstrakten hade ett flertal nya stenhuggerier sett dagens ljus. Affärsmännen L. O. Smith (jo då "brännvinskungen") och A. K. Fernström satsade stort på Sternö. Tjurkös storhetstid inom stenhuggerinäringen var över, men i dag reser sig industritornen höga, och Stena Linjens färjor kommer och går.

Kattskallarnas stad

Stortorget på 1890 talet. Fotografen C. A. Månsson, har här fångat en del av den rika kullerstensbeläggningen som klädde detta, Europas näst största torg. Vid kyrkan står en grupp sjömän. En pojke går över kullerstenen, kanske letar han småmynt mellan stenarna, som jag brukade göra som barn. Till höger om Fredrikskyrkan, som då i höjd dominerade gatubilden, skimtar ”morbror Rubens hus”. Här bodde Sophie Elkans (Selma Lagerlöfs väninna) lille morbror, som tragiskt dog av den lunginflammation som han drabbats av då han spelat topp på torget utanför bostaden i kyrkans skugga. Selma skrev, rörd av historien, berättelsen om ”Morbror Ruben”. Genom Sopihe kände författarinnan väl till Karlskrona, som fick en framträdande roll i boken om Nils Holgerssons resa, med gässen genom Sverige. Gossen Ruben Abrahamssons grav finns på Mosaiska begravningsplatsen vid Vämöskolan.

Stenindustrin var i första hand uppbyggd för utländsk marknad och Wolffs stenhuggeri på Tjurkö skickade den bearbetade stenen till Tyskland. Kan nämnas att Hitler beställde segermonumentet från Tjurkö även om marknaden där då var på upphällning. Monumentet påbörjades men behövde, Gud ske lov, aldrig färdigställas.

I Karlskrona stensattes förr med kullerstenen, ”pepparnötterna” eller ”kattskallarna” som hämtades ur istidens kvarlämnade rullstensåsar.

Pressbild 7 mars 2023 Stortorget's förändring pågår.

Med vemod såg jag hur **Stortorget**s bevarade kullestenar revs upp, för att lägga stenplattor och gatsten, inför sommarens musikevenemang. Då stängs det vackra torget av, även för oss, för dessa begivenheter ointresserade skattebetalare.

Förändringarna av torget alltsedan planteringen runt Karl XI statyn togs bort har gissats i åtskilliga insändare i lokalpressen. Folk tycker att det stora torget är en stenöken som för tankarna till forna Sovjet och militärparader.

Jag var själv tveksam till förändringen men nu tränger jag undan min nostalgi och uppskattar att bilparkeringen försvann. Karlskrona är ett unikt världsarv. Sverige har fullt av torg med butiker, kiosker, serveringar men här, i **Karlskrona**, kan turisterna se och fotografera **det storslagna, monumentala minnet från stormaktstiden**.

Kullerstenen har alltid varit ett nostalgiskt minne för mig. Midsommaraftonen började med att jag, före frukost, sprang upp till torget, för att leta fram de småmynt som under lövmarknaden tappats och trampats ned mellan ”kattskallarna”.

*Detta kort från
Brunnsgränd, bara ett
stenkast bort från vår
föreningslokal, visar
hur man i den hårt
trafikerade Alamedan
täckte kullerstenen med
asfalt. Brunnsgränd fick då
behålla sina ”kattskallar”*

*Vid trappan går, på
fotografiet, ännu berget
i dagen. Snabbast ner
kom man, vintertid, på
byxbaken. Omgivningen
tillhörde mina
barndomskvarter och
bilden är från 1940-talet.*

”Lorvegoms” och ”Fotta Pelle”

Borrarna hade ju styvt jobb med att för hand göra hål för sprängladdningen. I detta monotona arbete var borrarvisorna viktiga. (Detta var innan maskinborrar kommit i bruk). Det första man tog reda på om sin arbetskamrat (man arbetade två i lag) var vilka visor han kunde. Ett handskrivet häfte borrarrevisor, kunde till skalden inbringa en krona, ett på den tiden rejält belopp. En sådan stenhuggarepoet som bl.a. skev Tjurkövisan eller Wolffens visa var Lorvegoms. Visan finns bevarad hos Blekinge museum och skrevs medan han fortfarande var kvar på Tjurkö. Det var, med största sannolikhet, Lorvegoms som skrev texten åt Blinde Anton.

Någon riktig stenhuggare det blev han aldrig, bara en alkoholiserad versmakare, men ett original av stora mått. Lorvegoms fördes 1878 över till Lindö från Tjurkö med briggen Karl Johan. Lindö ligger vid Karlshamn, och Lorvegoms följde, med den nakna kroppen insvept i en hästfilt, med en grupp erfarna Tjurköhuggare, som nu var eftertraktade i västra Blekinge. Lorvegoms hälsade här sin nya hembygd, genom att skriva ned Lindövisan. Denna visa inleds med följande ord: ”Är det här jag skall bo, finna trevnad och ro, och ett arbete, som giver mig bröd”.

Fotokonsten fanns inte då man handborrade vertikala hål för hand. Bilden visar hur man gjorde horisontellt spränghål, en ”svallare”, med maskinborr. På så vis kunde man, då krutladdningen avfyrats, få en horisontell spricka i berget.

”Lorvegoms” var bondson från Listerby och hette Petter Magnusson. Namnet Lorvegoms är ett vedernamn på blekingedialekt och betecknar person med lurvigt yttre. Han ägde inga ordentliga kläder gick ständigt klädd i säckväv och ”missionerade”, bland stenhuggarna.

Kontorsbyggnaden på Tjurkö från disponenten Wolffs tid uppfört av kronoarbetares fångar. Det berättas att Wolff blev så imponerad av Tjurkövisan, där Lorvegoms hyllade honom i en vers, att han gav honom en mycket stor belöning (50 kronor). Den versen, ur den 12 verser långa visan, citerar jag här:

*”Jag är en brud, och Tjurkö är mitt namn,
för konsul Wolff jag öppnat har min famn,
han är en man med kraft och mod och flit,
som bjuder alla män välkomna hit”.*

Mathållningen var enförmig och oredlig. I bästa fall hade man råd med rågskorpor, svagdricka och korv. Det fanns mycket enkla matställen i skjul som kallades ”fott”. Här hade man en enda stor gryta där det lagades ärtsoppa ena dagen och grynvälling nästa. Här satt stenhuggarna på långbänkar och åt vid långbord.

”**Fottapelle**” kallades en företagsam Tjurköbo som hade mathämteri i större skala på ön.

Vid sekelskiftet 1900 började man lägga huggen gatsten på gatorna också i Karlskrona.

*Äldre typer huggen gatsten.
Från vänster i bilden
”kubfemkant”, kub och koppsten.*

Har jag gått över gränsen när jag skriver om original utanför ”det gamla Karlskrona”? Nej Tjurkö sorterades före kommunsammanslagningen under Karlskrona. Aspö, till exempel, var däremot en egen kommun. När jag började min tjänst på Kyrkogårdsförvaltningen i Karlskrona var även Tjurkö kyrkogård vårt ansvar. Jag minns att Bruno Hillman, föreståndaren, gjorde en trevlig utflykt med mig dit. Sedan kommunsammanslagningen hamnade i stället Aspö kyrkogård under Karlskrona kyrkogård. Ön är i dag stadsdel i Karlskrona trots att det saknas landförbindelse. Det som berättats ligger ganska nära i tiden, men kan vara värt att skriva här, då allting som inte ”finns på nätet”, har en benägenhet att försvinna i oväsentlighetens glömska.

Spikapelle och Spikapellagården.

Det var lätt att få ett öknamn av sin verksamhet och ett sådant var Spikapelle, ett annat var Bergamott Johan, som var torghandlare från Vedeby.

Spikapelle hade sin rörelse i den vackra gamla fastigheten på Hantverkaregatan 35. Pelle ägde inte fastigheten, men hade sin rörelse vilken gett gården tillnamnet, som jag berättar om nedan, i bottenplanet.

Kullersten dominerade länge gatorna. Denna bild visar ”**Spika Pelle**s hus” i hörnet Hantverkaregatan-Styrmansgatan runt sekelskiftet 1800–1900. Spika Pelle var känd för att handla med ”fynd” från varvet. Det sades att ”**Pillemausarna**”, alltså varvsarbetarna, ibland lämnade in spik och annat, de smugglat ut, till Pelle i gluggen, på källarplanet. Hantverkaregatan, då ett av stadens stora affärsstråk, kallades länge, efter branden 1790, Brädbodgatan. Man satte upp enkla byggnader i trä, främst i delen närmast torget, för att handeln skulle fortgå, tills nya byggnader kommit på plats. Spikapellagården stod utanför brandområdet och skonades liksom rådmans Lunds gård som ännu finns kvar längre ned på gatan.

”Pelle” var handlare och hade tillstånd att köpa kasserad spik och järnskrot på varvet. Detta tillstånd var en perfekt täckmantel vid förekommande husundersökningar om ”pinauler” med kronans märkning påträffades. Butiken hade ingång från Hantverkaregatan. (Se skylten bakom lyktstolpen). Luckan finns framför den gående mannen på Styrmansgatan. Den stod alltid öppen på eftermiddagen då varvets arbetstid var över.

Gården låg utanför brandområdet 1790 och hade, visade det sig, tvångsförflyttats hit från Ronneby. Man hittade vid rivningen inhuggna siffermarkeringar, t.ex. på dörrarnas överkanter, för att möjliggöra återuppförande. Det är tråkigt att detta vackra hus, med en härlig historia, revs för att uppföra ett stort funkis-hus. Fastigheten hade tre byggnader och den omfattande gårdsinteriören började rivas år 1938.

Från stenläggning till scouting. Varför heter det Lägerholmen?

Bilden till höger från korsningen Ronnebygatan och Smedjegatan visar hur smågatstenen i körbanan täckts av asfalt. Detta gjordes då gatstenen blev hal vid blött och frostigt väder. På trottoaren fanns den gula keramiska plattbeläggningen som blev om möjligt halare kvar. Till höger Hübendickska huset, uppfört av Gustav Quiding, och namngivits efter den kända butik som låg där på bilden Skomagasinet ligger. Affären ägdes av Gustav Quiding men hans intresse var Blekinge museum och Vämöparken. Fadern Ossan Quiding drev affären åt honom och efter honom anställdes en yngling, som blev ett stort namn i affärsvärldens Karlskrona, Knut Fehr.

Nationaltemplarorden, NTO, har sina lokaler på våningen över. Nykterhetsloggerna florerade runt sekelskiftet 1900. Många av dessa hade Scoutverksamhet så också NTO där jag själv blev medlem. I dag tror jag inte Scouter, annat än Sjöscouter, finns kvar i staden.

Scoutrörelsen grundades av Baden-Powell, baron of Gilwell (1857–1944) år 1908. 1912 samlades de små scoutkårer som bildats i Sverige under Sveriges Scoutförbund (SS). Förste ledare i landet blev arméofficern, författaren m.m. Ebbe Harald Lieberath (1871–1937). I Karlskrona invigdes SS kåren 6 juni 1923. Kan nämna att KFUM hade en Scoutkår åren 1910–1917 som återupptogs 1929. SS scouterna huserade på många ställen i staden fram till nedläggningen 1970.

I denna lilla stuga, med adress Västra Prinsgatan 8, fanns SS Scouterna under fem år. Kortet är från 1930. Det högre huset bakom ligger på Konstapelsgatan. Märk trottoarens kullersten och husgrunden där berget skjuter upp.

Kåren förfogade över en liten holme på N. Bergåsa (= Västra mark) som än i dag bär namnet **Lägerholmen** sedan scouterna hade läger- och friluftsverksamhet där.

Kommentarer till nummer ett 2023.

På sidan tre föregående nummer nämnde jag Gammalsvenskbyn i Ukraina. Anledningen var att det var Katarina den stora som med tvång förflyttade den estlandssvenska befolkningen från Dagö till södra Ukraina 1782. Samma Katarina gjorde ett historiskt uttalande om Karlskrona och Drottningö. Hon planerade ett angrepp, men då hon såg en karta med fästningarna runt inloppet, satte hon sitt finger på Drottningös kastell och sade: ”Hade det inte varit för den grå lusen hade jag utplånat svenskarnas flotta”.

Nu är läget för Gammalsvenskby allvarligt. Den 16 maj kom nyheter om ett stort anfall, då Ryssland skall ha använt fosforgranater enligt Sofia Hoas, ordförande för föreningen Svenskyborna på Gotland. Av befolkningen som varit runt 4500 personer återstår nu blott några hundra enligt Sofia Hoas.

Tryckfelsnisse eller? Det frågade Olle Klein i ett mail till föreningen apropå förra numret. Nej Nisse är nog oskyldig jag får allt ta på mig (sid. 14) skulden. Min uppgift var att nyttillverkningen slutade 1960 men att fabriken avvecklades och upphörde 68. Tack Olle, för påpekandet, vidare (sid. 20) om Rosenholm och entréavgift till museets samlingar. Nej nog vet jag att museets samlingar inte hör under staten, det var tanklöshet.

Jag vill inte hårdra detta för jag kontrollläser inte manuset själv längre pga. nedsatt syn. Hårdra förresten är ett kul ord. Det heter så sedan 1700-talet och kommer faktiskt av att dra någon i håret, ”lugga”, som straff. Nu har jag hårdragit mig själv, inte hårddragit, som ofta och helt felaktigt används.

Kakelfabriken. Vyn är hämtad ur stadsbudskårens häfte 23. Fotografen Inge Pettersson har närmast fått med platsen på Galjamarksberget där, i min ungdom, Valborgselden tändes. Förmodar att många med mig har ”varma” minnen därifrån. Nedanför berget ses hela fabriksområdet med udden av kasserat kakel som växte allt längre ut i vattnet. Bilden är tagen 1981 och Pantarholmen har knutits till Långö med en ny stabil bro.

Sidorna 9–14 föregående nummer beskrev jag de samverkande försvunna Kakel- och Porslinsfabrikerna och Träförädlingsbolaget. Som en följd av detta inkom brev med nedanstående intressanta information.

Ett brev kom från Bollebygd. . .

Medlemmen, sedan 1986, Lars Carlén skickade ett brev med bl.a. minnen från Kakelfabriken, som jag skrev om, i nr 1 2023. Lars lämnade Karlskrona 1957. Jag vill tacka för brevet med nedanstående bild av personalen vid Kakelfabriken vid förra sekelskiftet.

Arbetsstyrkan på Kakelfabriken i början av förra seklet.

Eftersom Lars nämner minnet av de allierades bombarmador, på väg att bomba Tyskland 1945, att det är stort barndomsminne även för mig. Att stå i ett mörklagt rum, glänta lite på mörkläggningssskivan, och se på strålkastarna och spårlysen, som sköts mot himlen det glöms aldrig. Lars bodde själv överst i Fribergsska huset vid Kungsplan.

På 1950-talet arbetade han som skötare av glasyrugnen på kakelfabrikens källarplan och var även med vid lossningen av lerskutorna vid bryggeriet. (Se föregående nummer). Ett dammigt arbete, men då törsten satte in, skickades någon upp till bryggeriet med en pyts för att hämta pilsner. Apropå att Kungshuset skymtade förbi och berättades om i föregående nummer vill jag tacka med ett foto från 1940-talet.

Kungshuset. Mellan de båda lyktförsedda portarna sträcker sig amiralsboställets vackra fasad mot Landbrogatan.

Framför byggnaden löper ett järngaller på vilket en beväpnad vakt gick. Bilden är från krigsåren och vid bortre grinden ses den grå vaktkuren

i stål denne kunde söka skydd i. På sidorna 38 – 40 i nr 1 2023 kan du läsa historien om porten i muren på tomtens baksida mot Möllebacken.

Lars Carléns farbror Ture Larsson var amiralens chaufför under många år. Han kallades mest Lasse. Även ”amiralens Lasse” var bekant för mig, inte minst eftersom det var han som i förekommande fall vikarierade för min far Nils Petersson, som Landshövdingens chaufför. Landshövdingens tjänstebil hade nummer K 1 och amiralens K 2.

... och ett annat brev från Billy Flydén i Lyckeby

Det är roligt när personer som Lars och Billy skriver mycket jag känner igen från min egen uppväxt. Billy Flydéns berättelse citerar jag, med tacksamhet, här: ”Dagen efter jag fyllt 14 år började jag som cykelbud i Svea Forato (**Foto Radio Tobak**). En cykel med små hjul med en låda på pakethållaren fram, där jag satte ner trasiga radioapparater jag hämtat hos kunder, och körde till Sveas Radioverkstad, och efter ett par dagar, färdiglagade, åter till kunden.

Tisdagar kom veckotidningar att börja säljas i butiken torsdagar, men för de som prenumererade hos Svea fick jag cykla ut med tidningarna till kunderna redan på tisdagen. På måndagarna fick jag cykla runt till tobaksaffärerna och hämta in filmrullar till Svea’s fotolaboratorium. Efter några dagar skulle de framkallade bilderna åter till resp. affär och eventuellt nya färdiga filmrullar hämtas.

Direktören för **Kakelfabriken/Träförädlingsbolaget** ringde till min lärare Nils-Erik Degerskär och frågade efter kontorsbud. Jag anställdes vilket innebar att varje arbetsdag (måndag – lördag) klockan 9.30 cykla in till posten på Stortorget och tömma fack 79. Efter posten körde jag på torsdagarna till Sveriges Kreditbank för att hämta pengar till de anställda arbetarnas löner.

Med cirka 17 000 kronor i portföljen som hängde på styret cyklade jag, då 14,5 år gammal, ut till kontoret. Kunder som handlade på Träförädlingen fick samlingsfaktura på det de handlat under månaden. De räkningarna fick jag cykla ut, runt om i kommunen med, för då sparades 25 öre per brev i porto.

Med jämna mellanrum kom kustfartygen med lera till hamnen vid Bryggarberget. De lossade lasten 81–85 ton lera från Uppsalaslättan. Lossningen tog två dagar. Innan fartyget fick segla iväg var jag tvungen att cykla in till Kindbergs Skeppsmäkleri för att betala mäklariet. Kakelfabrikens lastbil lastade och körde många gånger om dagen och tippade ner leran i öppningen, mitt på fastigheten, mot Polhemsgatan. Därifrån lastades leran i skottkärror och kördes till de fem plattpressarna. Efter att leran pressats till kakelplattor kom bränning, glaserig, sortering, paketering och leverans av den färdiga produkten.

Vita, glaserade kakelplattor kostade till återförsäljare i Sverige 26 – 28 öre styck.

Kakelfabriken såldes till Uppsala Ekeby som i sin tur sålde Träförädlingen AB till Ernbergs Trä.”

Avslutningsvis sände Katarina mig en tidningsartikel om allt skräp som hittas på **Koholmens** reningsverk. Hon föreslog att jag kunde berätta om hur det var på ”min tid”. Ämnet tar emot lite, då jag under åren har berättat om latrin och soptömning förr, Pudrettfabriken på Gullberna som gjorde att gamla Skinnalösa Bäck fick namnet Sketnabäck, och hur man lagrade avföring från stadens utedass blandat med halm på lilla Björkholmen. Bönderna kom in och hämtade detta då isen lagt sig. I min barndom på 40-talet kom ”tunnagubbarna” iklädda sina förkläden med häst och vagn. Bildäck tog staten hand om, under kriget, men jag uppskattade hästarna. Toaletterna i moderna byggnader, som växte fram i stor utsträckning, släppte ut sitt avfall direkt i vattnet. Skyltarna UTLOPP såg man lite här o var. Det var mindre trevligt att komma nära då det bubblade och kom upp både det ena och det andra till ytan. Vid Kungsbron fanns ett utlopp direkt utanför Kallengrenska villan (Alamedan 1). Det var en stor metallkonstruktion där ibland grabbar satt o fiskade mört. I den vackra lilla hamnbassängen framför Residenset förde strömmen in allt som spolats ned. Här flöt det alltid bajskorvar, toapapper och kondomer. När jag nu nämner ordet kondomer, vill jag påpeka att förslaget att flytta dansrotundans automat till Vämö (se under rubrik Vämö ovan) bara var ett utslag av mitt skämtlygne, om någon trodde annat.

Naturligtvis spolades löständer, klockor, glasögon och annat som kommit i stolen ner även före reningsverkens tid med det sjönk till botten. Bland skräpet vid Kungsbron minns jag celluloidleksaker, små dockor m.m. Celluloid var plastens föregångare.

Det värsta jag sett där var den gången min mamma kom rusande och slet bort mig ur uppståndelsen vid kajen. Det var en död tysk flottist som flutit in från havet och kriget som pågick där ute. (1944) Jag hann ändå se en ålstjärt som stack upp ur en öppning vid halsen medan ansiktet till största del var uppätet in till kraniet.

För att återknyta till ålfisket jag skrev om ovan påstods det att ålen aldrig varit så fet och fin som under krigsåren.

Det bästa jag upplevt vid den lilla hamnen, var en gång då jag satt vid den stora trappan i Kungsbrogatans förlängning, ett stenkast från hemmets dörr. En halv-vuxen sälkut kravlade sig upp i trappans andra ände och satt där länge med mig.

Allt var faktiskt inte bättre förr, åtminstone inte avloppsfrågan. Min barndom vid Kungsbron var trots skräpet lycklig och jag minns hur vi, Kungsbrons små-grabbar, badade på träskoningen på utsidan av piren där våra mödrar inte såg oss. Men det var in på 50-talet då vakterna slutade patrullera Kungsbron mellan Sparre och Aurora.

Jag slutar detta osmakliga inslag och går och tar mig en kopp te istället.

Japanska Thehuset på Bredgatan

Med denna bild önskar jag er alla en bra fortsättning på verksamhetsåret 2023. Bilden av Thehuset är från ett vykort avsänt från Karlskrona 9/2 1922.

För **100 år sedan** fanns detta vackra lilla Thehus på Hantverksföreningens gård Bredgatan 12. Finns någon i livet som minns denna idyll?

Jag fick till lite blandat ännu en gång och ber om en tillgiven hälsning

Gamle redaktören Eder

Sten A. Petersson

80 år sedan Ulvens förlisning

I år är det 80 år sedan ubåten Ulven förläste och minnesceremonin firades stort bl a i Stockholm, Göteborg och Karlskrona. Ingmar Elofsson har skrivit artiklar kring detta i tidskriften ”Flottans Män.” Vi återger på nästa uppslag Ingmars historiska berättelse kring Ulvens förlisning-

Ovan: Mössband från Ulven

Nedan till vänster: Omslaget till Flottans Män med en bild från minnesceremonin vid fartygschefens grav.

Till höger en bild från ceremonin i Karlskrona.

Minnesceremoni för HMUb Ulven i Karlskrona vid Marinens 500-årsjubileumssten i anslutningen till Karlskrona Amiralitetsförsamlings Minnes- och meditationsplats Skeppet. Foto: Försvarsmakten, Jimmie Adamsson.

HM Ubåt *Ulvens* förlisning

Våren 1943 får anses som hoppfull för den demokratiska världen. Krigsläget började gå bättre för de allierade, inte bara på land utan även i det obegränsade ubåtskriget kunde britterna börja skörda framgångar. Varje tysk ubåt kunde nu i genomsnitt bara sänka ett handelsfartyg innan den själv blev sänkt. Under första krigsåret var förhållandet femton sänkta handelsfartyg.

Torsdagen den 15 april 1943 genomförde ubåten *Ulven*, en av tre i Drakenklassen, en övning i Skagerack väst om Stora Pölsans fyr. Övningsområdet begränsades av det stora antalet minor, både drivande minor och slitminor. Dessutom var man hänvisad till att vara på svenskt territorialvatten som vid denna tid var fyra sjömil, men tyskarna erkände bara tre sjömil.

Övningen som var årets första taktiska övning gick till så att pansarskeppet *Manligheten*, som var Göteborgs eskaderns flaggskepp, skulle förflytta sig i det smala stråket som var svenskt vatten. Ubåtarna uppträdde inte i samlat förband i motsats till ytstridsfartyg, utan tilldelades särskilda rutor. I rutan norr om *Ulven* övade *Draken* och syd *Delfinen*. Vid denna tid var de navigatoriska förutsättningarna helt olika dagens och för ubåtarna innebar det lägesbestämning genom optiska observationer genom periskopet och dödräkning. Det senare innebär att med hjälp av fart, tid och kursen räkna fram läget. Ubåtarna i Drakenklassen, *Draken*, *Gripen* och *Ulven* ansågs vid den tiden som internationellt mycket moderna.

Under natten skulle *Ulven* skifta till en ny ruta, men övningsledningen fick ingen radiokontakt med *Ulven* vilket i och för sig inte är något alarmerande då något tekniskt fel kunnat uppstå på radioutrustningen. Ingen större oro hystes från övningsledningen då ubåtsvapnet alltid fungerat mycket bra och inte varit utsatt för några svårare olyckor. Då *Manligheten* inte kunde se några livstecken från *Ulven* vid fredagens skjutning befarades att något kunde ha hänt henne.

Chefen för Göteborgs eskadern beordrade då samtliga fartyg i eskadern till eftersökning och begärde även flygspaning från F 6 och F 9. Resultatet blev att *Draken* hittade en av *Ulvens* telefonbojor, men kabeln som varit fäst i ubåten för att kunna få kontakt var avsliten. Därmed stod det klart att *Ulven* drabbats av en olycka. Då telefonbojen drivit med vind och ström under en tid gav den inte ett exakt läge.

Efter detta larmades den så kallade ubåtspiketen som omfattade alla de resurser som fanns i landet för att undsätta besättningen på en sjunken ubåt. I denna ingick även ubåtsbärningsfartyget *Belos* som vid tillfället fanns i Hårsfjärden. *Belos* satte högsta fart mot Göteborgsområdet och ombord fanns en av Sveriges två dykarklockor, vilka vid den tiden

var de enda i Europa. Det hitintills största sökföretaget startades, vilket omfattade ett 20-tal örlogsfartyg och ett 30-tal inhyrda fiskebåtar. Med ledning av den upphittade telefonbojen och vind och strömmar fastställdes en mindre sökruta och senare visade sig det att dess centrum endast låg 200 meter från där *Ulven* återfanns.

Bärningsarbetet försvårades både genom det stora antalet tyska minor i området och hårda västliga vindar med upp till 20 m/s och dessutom en ström som satte upp mot tre knop. Minor röjdes och sökvajrar drogs och fiskebåtarna drog trål på botten för att försöka få napp. All tillgänglig expertis på olika områden som fanns i landet deltog ombord på fartygen med olika utrustningar. Den dykpersonal som fanns vid denna tid var tungdykare som firades ned i burar för att undersöka lokaliserade föremål. Som sentida betraktare är det viktigt att förstärkt att de tekniska hjälpmedlen för att navigera, positionera, bottenundersöka och dokumentera var med dagens mått mätt ytterst begränsade.

Det massmediala trycket var stort och likaså intresset från allmänheten. Tidningar och radio rapporterade dagligen om arbetet. Ledningen för sökandet utövades av inspektören för ubåtsvapnet, kommandör Knut Gustaf Hamilton och både dåtida och senare utredningar har visat att arbetet utfördes mycket systematiskt och utnyttjade av alla de resurser som fanns tillgängliga. Den 5 maj fastnade Fiskebåten *Normy av Hålsö* med sin trål i ett stort föremål. Fyndplatsen ligger mitt i det område som räknats fram med ledning av telefonbojfyndet. Dykare från *Belos* konstaterade att *Ulven* hittats och han kunde rapportera att han stod på ubåtens torn. Som bevis tog han med sig *Ulvens* flagga upp och idag förvaras den på Marinmuseum i Karlskrona. Av de båda dykarklockorna, som tillverkades på 1940-talet i Sverige, var alltid en ombord på *Belos* och den andra mobil för att snabbt kunna sättas in. Utanför Marinmuseums entré finns idag en av de båda dykarklockorna.

Då *Ulven* lokaliserats uppstod en diskussion huruvida hon skulle bärgas, eller som inte sällan är fallet till sjöss, låta fartyget vila på botten och lämnas som en orörd gravplats. Det fanns dock ett stort både be-

Den bärgade ubåten *Ulven* under inbogsring till Göteborg av bogserbåten *Dan* mellan de båda pontonerna *Frigg* och *Oden* 1943.

hov och intresse att fastställa anledningen till förlisningen. Regeringen beslöt därför att tillskjuta medel för bärgningen, vilken utfördes av Röda Bolaget i Göteborg tillsammans med 20 av marinens tungdykare.

Den 21 juli kunde lyftpontonerna lyfta *Ulven* från 52 till 30 meter och påbörja inbogsring för att längre fram lyftas upp i etapper. Under den långa färden in genom skärgården flaggades det på halv stång och befolkningen iakttog under tystnad färden in till Eriksbergs varv. På morgonen den 2 augusti klockan 05.35 var *Ulven* helt bärgad, torrlagd och utvädrad.

En haverikommission kartlade händelseförloppet och det kunde snabbt konstatera att en mindetonation hade inträffat under kölen akter om det förliga torpedrummet. Förloppet hade gått mycket hastigt och personalen omkom direkt med anledning av detonationen eller drunknade av det inrusande vattnet som fick *Ulven* att sjunka och då med fören nedåt till 52 meters djup och sedan lägga sig på botten. Efter haverikommissionens rapport genomfördes polisförhör med bland annat militära chefer, för att reda ut om det fanns underlag för åtal i samband med ubåtsövningens planering och genomförande. Den 4 mars 1944 konstaterade Krigsrätten:

... att utredningen i målet ej givit grundad anledning till antagande, att Ulvens förolyckande vållats av fel eller försummelse från militär befattningshavars sida.

Hela händelseförloppet följdes med stort intresse av landets tidningar och radio och nyheten om förlisningen skapade mycket djup förstämning i hela landet. Den 4 augusti 1943 genomfördes en ceremoni för de omkomna av marinpastor Uno Eklund på Nya Varvet i Göteborg. "Fosterlandet tackar Dig" lydde inskriften på marinens kransar. Begravning och jordfästning genomfördes sedermera i respektive hemförsamling vilket följdes av stora människoskaror.

Text: Ingmar Elofsson, Foto: Sjöhistoriska museet.

Överst: HMS Belos. Byggd 1885, bredd 7,96 m längd 44,73 m. Maskinstyrka 640 hkr. På akterdäck styrbords-sida syns dykarklockan som ses i närbild ovan.

Göteborg 4 augusti 1943. Från jordfästningen av de vid Ulvenkatastrofen omkomna. Pastor Uno Eklund vid kistorna.

Världsarvet Örlogsstaden Karlskrona 25 år

År 1998 blev Örlogsstaden Karlskrona en del av Unescos världsarvslista, och vi är stolta över att vara helt unika i världen. Nyckeln till Karlskronas världsarvsutnämning är planeringen av örlogsstaden. De skickligaste arkitekterna i Sverige på 1600-talet engagerades för att förverkliga Karl XI vision som Sveriges nya örlogsbas.

Vi värnar om detta arv samtidigt som vi bygger för framtiden. Efter utnämningen till världsarv har olika insatser genomförts i samråd med Världsarvsrådet för att förvalta, bevara och utveckla denna unika plats på jorden. Vi försöker skapa en stad som är levande och modern, samtidigt som vi respekterar det förflutna. Sedan vi blev världsarv 1998 har det inte varit så många rivningar inom området. Stadsbilden ser i stor utsträckning ut som den gjorde då, med några små förändringar.

Det fyller mig med glädje och stolthet som världsarvssamordnare att kunna fira världsarvets 25-årsjubileum. Årsjubileet kommer att firas stort som smått under hela året med en rad olika insatser. En världsarvsambassadörsutbildning och aktiviteter för att lyfta världsarvet i skolan är två exempel. Firandets höjdpunkt kommer att ske under hösten. Då kommer en världsarvsfestival att inta staden, vilken startar på FN-dagen den 24 oktober och pågår till den 29 oktober. Utställningar, musik, guidade turer med mera kommer att fylla staden under sex dagar.

Låt oss tillsammans se fram emot framtiden och fortsätta att vårda, utveckla och ära Karlskronas unika arv. Det är en ära att vara världsarvssamordnare för en plats med så mycket historia och möjligheter, och jag ser fram emot vad framtiden har att erbjuda för vår älskade stad.

Elena Peverada

Världsarvssamordnare, Karlskrona kommun

Foto till höger taget av Marco Bertoni

Kulturmiljöutredningen

Världsarvssamordnare Elena Peverada och kommunens bebyggelseantikvarie Anna-Karin Skiöld har haft bråda dagar inför 25-årsjubileumet. Som vi alla vet säger det bara swish så har 25 år gått och vi kanske har svårt att komma ihåg vad som hänt i världsarvet under dessa år? Elena och Anna-Karin och tagit fram en kulturmiljöutredning för att visa på att staden successivt har förändrats sedan den 3 december 1998 när vi hamnade på världsarvslistan.

Frågeställningarna

Vad har byggts under dessa år?

Vad har rivits och hur har områden och miljöer förändrats?

Hur är dessa förändringar geografiskt fördelade inom världsarvets gränser?

Vilken påverkan har de fått på världsarvet och i vilken omfattning? Vad är status i världsarvet idag?

Metod

Jämfört ortofoton (geometriskt korrigerad flygbild) från 1997 respektive 2022

Samtliga detaljplaner tillkomna under denna tid har gått igenom

Samråd med bygglovsavdelning avseende bygglov

Samråd med Länsstyrelsen

Information till Världsarvsrådets beredningsgrupp

(där vår förening är adjungerad)

Sammanfattning

Staden genomgick de största förändringarna innan 1998 (rivningsvågen i mitten på 1900-talet när hela kvarter revs och ersattes av stora byggnadskomplex (ex. Hjulhammar)

Sedan 1998 har förhållandevis få rivningar skett inom världsarvets gräns.

Nybyggnation har, med några undantag, framför allt uppförts på ytor som varit obebyggda sedan åtminstone 1970-talet (Kilströmskaj, Nordstjärnan, Havfrun med flera).

Byggande på lucktomter har inneburit en positiv påverkan på världsarvet då det stärkt upplevelsen av stadsplanen och ”helat” stadsbilden.

Viss storskalig exploatering har skett inom världsarvet, där skalan bedömts påverkat upplevelsen av världsarvets värden något negativt.

De projekt som förändrat stadsbilden har en förhållandevis stor geografisk spridning.

En samlad bedömning är att upplevelsen av stadsbilden så som den såg ut 1998 i förhållandevis hög grad är intakt.

*På Världsarvet Örlogsstaden Karlskronas webbplats kan du läsa mer.
orlogsstadenkarlskrona.se*

Axplock från gåvor till föreningen

Ibland möts vi av en påse som hänger på dörrhandtaget, då och då får vi litteratur, tavlor och olika memorabilia som har anknytning till Karlskrona. Många av våra medlemmar är generösa med penninggåvor i samband med inbetalning av medlemsavgift. Detta är ytterst värdefullt och hjälper oss att tillsammans vårda och bevara vårt kulturarv. Ett stort TACK till er alla.

En av varvets äldsta byggnader

Vi fick ett foto skänkt till oss av Helena Hulthén (f. Arvö) som föreställer en byggnad på varvet. Propellern står numera utanför Marinmuseum på Stumholmen (se Kaulskroniten 2/2022 sid. 36)

Text på fotot: Elsektionens kontorslokal 1945 19/10 1948 (en av varvets äldsta byggnader). Inflyttat "stora kanslibyggnadens" västra uppgång 1 tr. d. 20/10 1948 med följande personal: spec. ing. 2 gr J Månsson, laborant G von Dahn, förv. E Forsheden, fl. mask E Nilsson, kontorist Oscar Olson och fru Saga Ziehlke, kontrollring. vakant (Reuterberg).

Fråga: Var låg/ligger huset inne på varvet?

Gamla vykort från Karlskrona

Föreningen har tacksamt tagit emot ett större antal vykort från Birger Skoglöw, Torhamn, som är en vykortssamlare av rang och som nästan dagligen sprider vackra vykort via sociala medier för intresserade att ta del av. Birger hade en hög med dubletter som han givit föreningen. Här kommer två exempel.

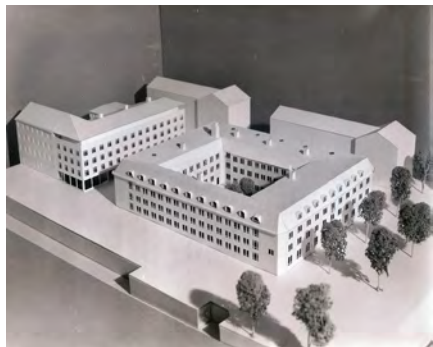
Oskrivet vykort. Passar bra att visa platsen som Sten A. Petersson beskriver i detta nummer i samband med renhållningen i Karlskrona

Oskrivet vykort. En annorlunda vy från lasarettområdet. Någon som kan berätta var fotografen har stått?

Länsstyrelsen på Drottninggatan /Ronnebygatan

Från Bo Hugmark har föreningen fått en liten pärm med handlingar, ritningar och bilder från byggandet av den då nya Länsstyrelsens huvudbyggnad och annex på 1950-talet. Nedan två exempel på bilder.

Lutherska missionshuset på Möllebacken – platsen kom till pastorn i en syn

1800-talet i Sverige var ett land i förvandling. Det gamla bondesamhället bröts sönder i och med industrialismen och människorna flyttade från landsbygden in till de växande städerna. Religiöst innebar detta att människornas band med den gamla sockenkyrkan bröts och de religiösa sederna luckrades upp. I samband med det nya industrisamhället skapades nya former för samarbete och gemenskap. Det var vid denna tid som folkrörelserna bildades.

Folkskolan infördes 1842 och då ökade läskunnigheten. Sedan 1726 hade Konventikelplakatet gällt i Sveriges land vilket förbjöd alla religiösa sammankomster som konkurrerade med Svenska kyrkan. Det upphävdes 1858. Nu bildades ”fria församlingar”, bönhus byggdes och missionärer började sändas ut.

Andliga vårvindar blåsa över Karlskrona

En av förgrundsgestalterna i väckelserörelsen var predikanten Carl Olof Rosenius (1816 – 1868) och 1855 var han på en predikoresa i Blekinge och skriver i ett brev ”I Karlskrona, Sveriges främsta örlogshamn, börjar en mer evangelisk anda framträda...”. En annan som besökte Karlskrona var Oscar Ahnfelt (1813–1882) som bodde och verkade i Karlshamn. Han drog stora skaror till sina möten här i staden. Det var denne Ahnfelt som kom att tonsätta Lina Sandells text Blott en dag.

Den 12 september 1961 bildades Lutherska Missionsföreningen i Karlskrona och man hade förlagt sitt möte i gymnastiksalen vid Södra Smedjegatan 5. Huset finns ännu kvar och är idag bostadshus. Där bodde under många år vår tidigare föreningsordförande Bert Svanstein (1924–2015) med familj.

*Karlskronas
äldsta bönhus.
Foto: Google
Street View,
augusti 2022.*

Föreningens ordförande blev friherren, sjöministern och generallöjtnanten Broder Abraham Leijonhufvud (1823–1911). Många högre officerare kom vid denna tid med i missionsarbetet och utövade stort inflytande.

Under det första årtiondet fortsatte föreningen att hyra gymnastiksalen vid Södra Smedjegatan till samlingslokal. Missionsmötena samlade stora skaror, inte minst av landsbygdens folk.

Pastor Sjöström får en syn

Föreningen började växa ur sina lokaler och funderade på hur man skulle gå vidare. Under ett styrelsemöte som behandlade frågan var bataljonspredikanten pastor Carl Sjöström (1836–1882) med. Rätt som det var utropade pastor Sjöström: ”Nu skall jag säga eder, mina vänner, var Missonshuset skall byggas! Jag har sett i en syn stora folkskaror vandra iväg och samlas uppe på Möllebacken.”

På den tiden gick det undan med byggnadsplanerna i Karlskrona för det blev en tomt till salu på Möllebacken, den inköptes och ritningar uppgjordes. Redan den 31 juli 1870 kunder Lutherska kapellet invigas (det kom att heta så till 1902). Kostnaden för huset och tomten uppgick till 4352 Rdr.

Rätt snart visade det sig att även detta hus var för litet och därför inköptes 1873 den intilliggande tomten och bostadsfastigheten. Invigningen blev den 21 november 1879. Ombyggnationen gick till 7,515:06 kronor.

*Gatuskylt som visar
Lutherska Missionshuset på
Stora Möllebacksgränd 7.*

*Olle Olsson/Föreningen
Gamla Carlskrona Blm_
FGC00761*

Modern kyrka och bostäder

Under 1950-talet gick det en rivningsvåg över Sverige. Det var dags för modernisering och förbättring av den dåliga levnadsstandard som rådde i landet. Möllebacken var inget undantag – där jämnades i stort sett alla byggnader med marken. Idag finns inte mycket kvar av den trähusbebyggelse som en gång var dominerande.

Föreningen beslutade även dom att riva och bygga nytt. Söndagen den 31 januari 1960 släcktes altarljusen efter gudstjänsten, föreningens styrelse samlades vid missionshusets ena ytterdörr för att avge ”I vördnad och tacksamhet” och därefter stängdes dörrarna för sista gången. Dagen efter påbörjades rivnings- och byggnadsarbetet för det nya missionshuset och ett större bostadshus.

Lagom till jul – den 15 december 1960 kunde hyresgästerna flytta in i föreningens hyreshus. Den nya kyrkan invigdes på hösten 1961. Arkitekt var Stig Forsberg (1923–2010).

*Möllebackskyrkan med intilliggande bostadshus.
Foto: Google Street View, augusti 2022.*

Katarina Möller

- **Källor:**
Eva Karp, Karlskrona
- Minnesskrift – Carlskrona Evang. Lutherska Missionsförenings 50-åriga verksamhet 1861–1911 av Olof Pehrsson
- Minnesskrift - Karlskrona Evangelisk-Lutherska Missionsförening 1861–1951 av Erik Sahlén
- Verksamhetsberättelse för Karlskrona Evangelisk-Lutherska Missionsförening 1960

Möllebacken – ett nytt häfte i bokhandeln

Följ med på en promenad över Möllebacken och dess angränsande gator i ett nytt häfte som föreningen har tagit fram. Vi har använt oss av fotografier från den donation som är lämnad till Blekinge museum.

Ett stort TACK till Kenty Magnusson, Hökön, som har hjälpt oss att restaurera fotona. Häftet är på 58 sidor och säljs via föreningen för 130 kronor (porto tillkommer).

Möllebacken

Program Föreningen Gamla Carlscrona

Hösten 2023

9 - 10 september

Blekinge Hembygdsförbunds

100-årsjubileum

Öppettider: kl. 12 – 16 båda dagarna.

Filmvisning kl. 12, 13, 14, 15.

Kaffeservering.

22 september

Afternoon Tea med guidning i Karlskrona

Porslinsmuseum

Industri- och designhistoria under 50 år i Karlskrona 1918–1968.

Har varit annonserat i Kaulskroniten 1/2023.

28 oktober

Världsarvet Örlogsstaden Karlskrona 25 år -

världsarvsfestival 24 - 29 oktober.

Öppettider: kl. 12-16 lördagen den 28 oktober. Harald Andersson visar och berättar om takmålningen i Lindströmska gården som är utförd omkring 1700 av Johan Columbus. Ivar Wenster berättar om gårdarna längs Alamedan. Kaffeservering.

15 november

**Från Karl XI till Carl XVI Gustaf -
om tre kungliga besök i Karlskrona**

Kl. 18.00 Föredrag med filmvisning av Rolf Johansson, f.d. programassistent vid Blekinge museum. Kaffeservering.

3 december

Första Advent – Öppet Hus

Öppettider: kl. 12-16. Adventskaffe, glögg och pepparkakor.

Vi önskar varandra en God Jul & Gott Nytt År.

Våren 2024

20 januari

Filmvisning - Jubileumsrevyn "Vi gåur igen" -

Revypärlor från 1931 – 2005

Öppet Hus kl. 11–14. Kl. 14 börjar filmvisningen.

17 februari

En Karlskronafflickas resa

Eva Mahs berättar om sin gamlafarmor Axelina från Västerudd

Öppet Hus kl. 11–14. Kl. 14 börjar föredraget.

21 mars

Årsmöte med stipendieutdelning

Kl. 18 håller föreningen sitt årsmöte i konserthusteaterns foajé. Stipendiaterna presenteras och det blir sedvanliga årsmötesförhandlingar. Mer detaljerat program i nr 1/2024 av Kaulskroniten.

Jubileumsrevyn "Vi gåur igen"

Revypärlor från 1931 - 2005

Regi: Christer Peters

Arrangör: Föreningen Gamla Carlscrona 2005

Välkommen till föreningslokalen!

Första måndagen och tredje lördagen från oktober till maj kommer vi att hålla föreningslokalen öppen så att du kan komma och botanisera i samlingarna, handla i bokhandeln eller bara för en trevlig samvaro.

Följande måndagar kl. 13-17

2 oktober, 6 november, 4 december.

8 januari, 5 februari, 4 mars, 8 april, 6 maj.

Följande lördagar kl. 11-14

21 oktober, 18 november, 16 december,

20 januari, 17 februari, 16 mars, 20 april, 18 maj.

Adressen är Alamedan 11 A.

Vad har hänt sen sist?

En ny rubrik i Kaulskroniten där jag kommer att berätta om ny-, om- och/eller tillbyggnationer. /Katarina Möller.

Ny spantsektion på Lindholmen

På Lindholmen har flottans varvsanläggning varit etablerad sedan slutet av 1600-talet och utgjorde under större delen av 1700-talet kärnan i örlogsvarvet. Lindholmen är även en av landets första, storskaliga industrimiljöer, vilken förklarades som byggnadsminne 1995. Här byggdes fyra nya skeppsstaplar under 1700-talet. Den stapel som ligger mellan Wasa skjul och Polhemsdockan gjordes till upphalningsbädd under 1800-talet.

På denna stapel har VHFK (Varvshistoriska föreningen i Karlskrona) nu rekonstruerat tre spant i full skala från ett 1700-talsfartyg som restes den 29 juni i år. Projektet heter ”Ektimmer och linjeskepp” och handlar om stora skepp i den seglande flottan. Spantsektionen är placerad exakt på samma plats som Linjeskeppen byggdes på för 250 år sedan och har byggts efter originalritning från Linjeskeppet Rikens Ständer. Marinbasen, Fortifikationsverket, Länsstyrelsen i Blekinge, Region Blekinge, Karlskrona Kommun, Saab Kockums m.fl. har deltagit i projektet och enskilda ägare till gårdar runt Karlskrona har bidragit med ek.

Foto: Varvshistoriska Föreningen.

”Sprängningen” har blivit P-hus

Nästan dagligen hör man talas om skrönan ”det finns inga parkeringsplatser på Trossö”. Det finns det visst – men man får kanske gå några extra meter för att komma till sin planerade destination. Hur eller hur så har det nu byggts ett nytt P-hus på Trossö där 125 bilar får plats. Det ligger i korsningen Dockegatan/Styrmansgatan på den tomt som många äldre karlskronabor kallat ”sprängningen”. När jag har tittat på gamla foton från 1950-talet så var det redan då ett ”upplag” för gamla bilar. Tanken med P-huset är att det främst är för Saab Kockums anställda för att avlasta bl.a. parkeringsytan på Chapmansplan. Den ytan möjliggör i sin tur parkering i samband med större event på Brinova Arena.

Exteriört är parkeringshuset inte färdigt utan det kommer att kläs in med träribbor. Tanken var först att det skulle bli ett grönskande P-hus men svårigheter med ledningssystem i marken är inte gynnsamt för rötter m.m.

Karlskrona kommun sålde ”sprängningen” (Dockan 10) för 1,2 mkr till Brinova Dockan AB. När man gjorde förberedelserna för bygget så sprängde man inte utan valde en metod där det borrades hål i berget för att spräcka sönder det.

Park och konstverk invigt på Pottholmen

Under sommaren 2022 invigdes en ny etapp vid strandpromenaden på Pottholmen. En ny mindre triangelformad park med växtlighet tillsammans med konstverket ”Kvintessensen”. Även ett 25 meter långt trädäck med sittplatser längs med vattnet är på plats.

Konstverket "Kvintessensen" av Lisa Jeannin och Rolf Schuurmans är placerad alldeles intill strandpromenaden. Det är en tre meter hög skulptur i brons och metall, föreställande två krukor vända mot varandra och binds samman med en struktur som kan liknas vid ett träd. Kring skulpturen finns fyra geometriska figurer, så kallade dodekahedron och på dem är bronsskulpturer placerade som på ett fantasifullt sätt representerar de klassiska elementen jord, eld, luft och vatten. Kvintessensen är det femte grundämnet. I konstnärernas tolkning är det en aldrig sinande källa ur vilken allt kan växa. *(Båda foton: Karlskrona kommun).*

I Karlskrona kommun används den så kallade enprocentsregeln, det vill säga att en procent av kostnaderna för nybyggnader, om- och tillbyggnader av kommunens lokaler ska användas till konstnärlig gestaltning.

Nordström – Blå Port

Lagom till att skolorna började för höstterminen stod AB Karlskronahems senaste bygge med 173 studentlägenheter på Blåportsgatan klart.

Boarean är 19–39 kvm, det finns gemensamma ytor för umgänge, lägenheterna har eget kök och badrum. Det finns gott om utrymme för cykelparkering och möjlighet att hyra elcykel och elbil.

En "lucktomt" har slutit kvarteret

Bilden till höger visar hur tomten såg ut under många år. Utsnitt från flygfoto Eniro.se

Donation till föreningen

I februari kom det ett brev till föreningen från Sophie Gosling, dotter till Greta Djursa, som löd:

”Min mor, Greta Djursa, født Persson, var barnefødt i Karlskrona in 1930, men levede det meste af sit liv i Danmark. Hun havde stor glæde af Kaulskroniten og elskede at fortælle historier fra gamle dage. Til det sidste bar hun sin hjemby i hjertet. Få dage før sin død på Svendborg sygehus underholdt hun sygeplejersken med beretninger fra ungdomstiden i Karlskrona. I forbindelse med opgørelse af hendes arv, ønsker vil at sende en donation til foreningens arbejde”

Styrelsen blev djupt rörd över Gretas generositet och vi skrev tillbaka till Sophie för att be henne berätta mer om sin mor så att det kunde publiceras i Kaulskroniten. Sophies text var, liksom det första brevet, naturligtvis helt på danska, men vi tog oss friheten att göra en översättning till svenska.

AI, eller Artificiell Intelligens är ju ett aktuellt ämne och vi frågade AI-verktyget ChatGPT om han/hon kunde översätta Sophies danska till svenska:

”Kan du översätta från danska till svenska?”

ChatGPT

”Självklart, jag kan hjälpa dig att översätta från danska till svenska. Skriv bara texten du vill översätta så ska jag göra mitt bästa för att hjälpa dig.”

Inom en halv minut var en i det närmaste perfekt översättning till svenska klar enligt nedan!

Greta Djursaa (1930-2022)

Greta Djursaa, född Persson, den 4 augusti 1930 i Karlskrona. Avled den 27 april 2022 på Svendborgs sjukhus, Danmark, 91 år gammal.

Hennes föräldrar, Greta och Erik Persson, hade gift sig 1928. Erik kom från landet och var en av tio syskon. Han och en bror hade anmält sig till marinen, då förhållandena där var bättre än på landet. På dopcertifikatet står fadern angiven som ”Flaggkorpral” vid den svenska flottan. Han arbetade i maskinrummet. En fruktansvärd tragedi drabbade den lilla familjen när den unga modern drabbades av barnsängsfeber och dog av infektionen bara tio dagar efter födseln.

Erik Persson var helt förkrossad. I samband med förlossningen hade hans hustru blivit undersökt av en läkare som hade ett rykte om dålig hygien. Erik var övertygad om att det var läkarens dåliga hygien som var orsaken till hustruns tragiska öde. Enligt familjehistorien tog Erik fram sin tjänstepistol för att konfrontera läkaren och skjuta honom. Svärföräldrarna lyckades dock lugna honom, så att tragedin inte eskalerade ytterligare.

En ung änkeman kunde inte ta hand om ett spädbarn på egen hand år 1930, så den lilla flickan hamnade hos sin mormor och morfar, Mathilda och Sven Wästfelt på Holmgatan 12. Hon fick namnen Lill-Greta Erika efter båda sina föräldrar. Hon hade en trygg uppväxt i den lilla lägenheten och hade nära relationer till sina farbröder, mostrar samt kusiner.

Familjefoto 1930. Mormor, Pappa, Farbror Sten, Farbror Kalle och Moster Ia

Till vänster: Studentfoto från 1950.

Lill-Greta älskade att läsa och fick fortsätta sin skolgång på gymnasiet. Hon älskade skolan och hade en aktiv tillvaro med vänner och skolkamrater. Hon var medlem i den kristna studentföreningen och deltog i föreningens evenemang.

Under ett av dessa sommarmöten i den kristna studentföreningen deltog även några danska gymnasieelever. En av dem, Holger Djuksaa från Odense, erövrade hennes hjärta. Efter studentexamen reste Greta först till Lund och sedan till Köpenhamn. Hon hade egentligen

velat studera nordisk filologi (språkvetenskap) vid universitetet, men det fanns inga medel för det. Hon hade plats i en familj under en period och det slutade med studier i Odense där hon utbildade sig till småbarnspedagog.

Hennes utbildning ägde rum i en tid då kvinnorna kom ut på arbetsmarknaden och många daghem etablerades. Hennes bästa år i arbetslivet var under 1960-talet, då hon som ledare var med och startade en ny förskola i Bolbro i Odense.

Mitt i 1970-talet valde Greta att dra sig tillbaka från arbetsmarknaden för att ägna sig åt familjen. Genom alla år var hon en flitig läsare med en stor kärlek till litteratur och historia. Särskilt kyrkohistoria var hennes stora intresse.

I början av 1980-talet fick hon den stora glädjen att få kontakt med sin halvbror, Jan-Erik Karlsson. De två syskonen träffades för första gången och kontakt etablerades mellan familjerna. De hade samma födelsedag, den 4 augusti. Halvbrodern föddes två år efter Greta. Gretas far gifte sig aldrig med Jan-Eriks mor, men betalade under uppväxten underhåll för honom. Vid något tillfälle bad han om att få ett foto av sin son, men han fick det inte.

Genom alla år höll Greta nära kontakt med familjen i Karlskrona. Varje år reste hon med familjen från Danmark till Karlskrona, och den svenska sidan av familjen kom ofta till Danmark när de skulle på sommaresemester. Jämna födelsedagar firades med musik och så många gäster från Sverige som möjligt.

Greta Djursaa blev änka år 2008. Vid 78 års ålder meddelade hon att hon nu skulle ägna sitt liv åt att hjälpa ”de äldre.” Vänner och grannar fick ta del av hennes hjälpsamhet och sällskap. Till skillnad från många andra kvinnor i hennes generation tyckte hon om att köra bil och var redo att hjälpa till när det gällde inköp och läkarbesök.

De sista elva åren av sitt liv fann hon en ny partner och de hann genomföra många resor tillsammans. Höjdpunkten var en resa till Danska Västindien.

Greta Djursaa lämnade efter sig tre barn samt barnbarn och barnbarnsbarn. Genom alla år bar hon Karlskrona i sitt hjärta. Få dagar innan sin död på Svendborgs sjukhus, underhöll hon sjuksköterskan med berättelser om ungdomslivet i Karlskrona direkt efter kriget. Hon talade med alla på sin väg och hade en särskild förmåga att se och höra sina medmänniskor.

Hon hade en ovanligt positiv inställning till sin omgivning. Oavsett vad som hände kunde hon hitta något i situationen att glädjas åt. Som 90-åring var hon ute och körde en tur med sin partner. De hade varit på släktbesök och skulle nu köra cirka 20 kilometer hem. Då gick bilen sönder och de var tvungna att ringa efter bärgning. Dagen efter berättade hon att de hade haft tur på väg hem från släktbesöket. En trevlig man hade stannat och hjälpt dem med bilen och kört dem hem. Vilket trevligt samtal de hade haft med honom.

80-års födelsedag

När Greta fyllde 80 år 2010 bjöd hon in till en stor fest i trädgården på Fyn i Danmark. Flera av hennes kusiner från Sverige deltog i festen med sina familjer. Hon fick idén att välkomna gästerna iförd en blå peruk för att få dem att skratta vid ankomsten.

”Ingen kan ta en person med blått hår på allvar,” sade hon.

90-års födelsedag

På grund av coronasmittan 2020 kunde de svenska gästerna inte delta i festen, som inte heller kunde bli särskilt stor. Gästerna välkomnades av Greta iförd en röd peruk.

Från vår Facebookgrupp hämtar vi denna bild! Den har hittills fått 67 000 visningar, 564 Gillamarkeringar, 23 kommentarer och 12 delningar.

”Det är dags för lunch vid Karlskronavarvet någon gång på 1940-talet. Klockan är just efter 12.00 och många som har nära hem skyndar sig för att äta lunch. Det var så det fungerade även på LM Ericsson, Porslinsfabriken, Hattfabriken med flera stora företag på den tiden. Då var det oftast ”hemmafruar” som stod för matlagningen och maten väntade på bordet när mannen kom hem för lunch.

Från kommentarerna hämtar vi bl a följande:

Lennart Sandberg: *”Då var det 1 1/2 tim lunch, gick buss till Hästö!!! Kan också vara lördag då arbetstiden var slut 12. Mvh 46 år på varvet!”*

Ingemar Fredriksson: *”Stämmer, den s.k. ”Pillemausareturen”. Den har jag kört några gånger. Vi väntade på Hästö tills de skulle tillbaka till Varvet. Jag hade tur som hade en morbror och hans familj som bodde vid Enholmsvägen 4 där jag kunde vänta och få en kopp kaffe.”*

Lennart Ottosson: *Många som jag känner cyklade hem till Ekeberg, de åt lunch och vilade i kvart. Därefter återvände de till varvet efter 1 1/2 tim uppehåll.”*